

Зіновій Коваль

доцент кафедри державознавства і права
ОРИДУ НАДУ при Президентові України, к.держ.упр.

Сергій Попов

завідувач кафедри гуманітарних та соціально-політичних наук
ОРИДУ НАДУ при Президентові України, д.держ.упр., професор
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0729-9581>

**КОМПЛЕКСНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ:
НАЦІОНАЛЬНА ДОКТРИНА СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ, СТРАТЕГІЯ СТІЙКОЇ
ТА АКТИВНОЇ ОБОРОНИ, ТАКТИКА СТІЙКИХ АСИМЕТРИЧНИХ ДІЙ
В ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНУ ЕПОХУ**

Публікація присвячена дослідженню об'єктивної необхідності напрацювання в Україні і прийняття відповідних вимогам, загрозам і викликам часу Національної Доктрини стійкості України, Національної Стратегія стійкої та активної оборони, Тактики стійких асиметричних дій в інформаційно-психологічну епоху, в умовах перманентної та неоголошеної гібридної війни проти незалежної України, яка, вірогідно, розтягнеться на усе XXI століття.

The publication is dedicated to the study of the objective necessity to elaborate in Ukraine and adopt appropriate to requirements, threats and actual challenges the National Doctrine of Sustainability of Ukraine, National Strategy of Stable and Active Defence, Tactics of stable asymmetric actions during the information and psychological era in the conditions of permanent and undeclared hybrid war against independent Ukraine, which will probably last during the entire XXI century.

Ключові слова: Національна Доктрина стійкості України в XXI столітті; Національна Стратегія стійкої та активної оборони; Тактика стійких асиметричних дій в інформаційно-психологічну епоху.

Zinovi Koval

Associate professor of the State Studies and Law Chair of the ORIPA NAPA
under the President of Ukraine, PhD of Public Administration

Serhii Popov

Head of the Department of Humanities and Socio-Political Sciences of the ORIPA NAPA
under the President of Ukraine, Doctor of Science in Public Administration, Professor
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-0729-9581>

**COMPLEX MECHANISM OF PUBLIC ADMINISTRATION: NATIONAL DOCTRINE
OF SUSTAINABILITY OF UKRAINE, STRATEGY OF STABLE AND ACTIVE DEFENCE,
TACTICS OF STABLE ASYMMETRIC ACTIONS DURING THE INFORMATION
AND PSYCHOLOGICAL ERA**

The purpose of the article. The purpose of this publication is to attempt to substantiate the necessity to elaborate and adopt the National Doctrine of Sustainability of Ukraine in the XXI century, National Strategy of Stable and Active Defence, Tactics of stable asymmetric actions during the information and psychological era as complex long-term documents that describe the structure and the essence of public administration mechanisms to ensure stability of Ukraine in the current century.

Allocation of previously unresolved parts of a common problem. Ukraine is engaged in the uncompromising undeclared permanent hybrid war in the XXI century with its central information and psychological component and the transition to hot phases. Therefore, the main task is to elaborate and adopt appropriate to requirements, threats and actual challenges the National Doctrine of Sustainability of Ukraine in the XXI century, National Strategy of Stable and Active Defence, Tactics of stable asymmetric actions in order to save the Ukrainian people – citizens of Ukraine of all nationalities and their Ukrainian State and give them the opportunity for sustainable development.

Analysis of recent research and publications. This issue is partly dedicated in the publications of Ukrainian scientists and researchers O. Reznikova, I. Lukianova, N. Nizhnik, G. Sytnik, V. Bilous, A. Lepikhov, G. Khrapach, O. Viter and others. The most famous authors of studies concerned to a theory of sustainability are B. Burbo, J. Jozef, K. Zebrowski, B. Evans, M.D. Cavelty, M. Kaufmann, K.S. Cristensen, J. Rade, D.J. Rensel, K. Fieder, D. Chandler and others.

Formulation of the problem in general. The necessity to elaborate and adopt appropriate to requirements, threats and actual challenges the National Doctrine of Sustainability of Ukraine in the XXI century, National Strategy of Stable and Active Defence, Tactics of stable asymmetric actions becomes really vital in the situation of the uncompromising undeclared permanent hybrid war against Ukraine in the XXI century with its central information and psychological component and the transition to hot phases. These elements are critical for saving the Ukrainian people – citizens of Ukraine of all nationalities and their Ukrainian State and giving them the opportunity for sustainable development. This publication is dedicated to the approaches to solve this comprehensive problem.

Key words: National Doctrine of Sustainability of Ukraine in the XXI century; National Strategy of Stable and Active Defence; Tactics of stable asymmetric actions during the information and psychological era.

© Коваль З. В., Попов С. А., 2021.

Мета

Метою даної публікації є спроба обґрунтування необхідності напрацювання та прийняття Національної Доктрини стійкості України в XXI столітті, Національної Стратегія стійкої та активної оборони, Тактики стійких асиметричних дій в інформаційно-психологічну епоху, як комплексних довгострокових документів, які описують архітектуру та сутність механізмів державного управління щодо гарантованого забезпечення України стійкості в нинішньому столітті.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

В XXI столітті проти України ведеться безкомпромісна неоголошена перманентна гібридна війна з її центральною інформаційно-психологічною складовою та з переходом у гарячі фази. Тому на перший план виходить завдання напрацювання і прийняття відповідних вимогам, викликам та загрозам часу Національної Доктрини стійкості України в XXI столітті, Національної Стратегія стійкої та активної оборони, Тактики стійких асиметричних дій, щоб зберегти Український народ – громадян України усіх національностей та їх Українську Державу і надати їм можливість сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Даній проблематиці частково присвячено публікації українських науковців та дослідників О. Резнікової, І. Лук'янова, Н. Нижник, Г. Ситник, В. Білоус А. Лепіхова, Г. Храпача, О. Вітер та ін. Серед авторів найбільш відомих досліджень з питань теорії стійкості слід зазначити таких, як: Б. Бурбо, Дж. Джозеф, К. Зебровскі, Б. Еванс, М. Д. Кавелті, М. Кауфманн, К. С. Крістенсен, Дж. Рейд, Д. Дж. Ренсел, К. Ф'єдер, Д. Чендлер та ін.

Постановка проблеми

В умовах безкомпромісної неоголошеної перманентної гібридної з її інформаційно-психологічною центральною складовою та з переходом у гарячі фази війни проти України на перший план виходить завдання напрацювання і прийняття відповідних вимогам, викликам та загрозам часу Національної Доктрини стійкості України в XXI столітті, Національної Стратегія стійкої та активної оборони, Тактики стійких асиметричних дій, щоб зберегти Український народ – громадян України усіх національностей та їх Українську Державу і надати їм можливість сталого розвитку. Саме підходам до вирішення цієї комплексної проблеми й присвячена дана публікація.

Виклад основного матеріалу

Україна живе в умовах безкомпромісної неоголошеної перманентної гібридної з її інформаційно-психологічною центральною складовою та з переходом у гарячі фази війни, яка, вірогідно, розтягнеться на усе XXI століття. Нині різко зросла роль невоєнних способів в досягненні політичних і стратегічних цілей. Аналітики наводять сучасне співвідношення військових і невійськових заходів, як один до чотирьох. В інформаційно-психологічну епоху адекватне управління виступає не просто як наука, а як мистецтво, яке ґрунтується на передовій науці. До такого мистецтва належить децентралізований стиль управління, коли посадові особи на місцях беруть на себе максимум ініціативи і

відповідальності у сфері своїх повноважень. Такий підхід закладає підвалини для формування загальнонаціональної системи стійкості. Тому директор Національного інституту стратегічних досліджень Олександр Литвиненко особливо підкреслює, що «нам потрібно підвищувати свою національну стійкість» [8].

Ось чому на перший план виходить завдання напрацювання і прийняття відповідних вимогам, викликам та загрозам часу Національної Доктрини стійкості України в XXI столітті, Національної Стратегія стійкої та активної оборони, Тактики стійких асиметричних дій, щоб зберегти Український народ – громадян України усіх національностей та їх Українську Державу і надати їм можливість сталого та безпечного розвитку. Реалізація положень цих національних документів повинна опиратись на потужну національну інформаційну платформу, націлену як на країну, так і на зовні, на національний патріотизм, армію, віру, українську мову та ефективну територіальну оборону країни. Це комплексні довгострокові документи, які описують архітектуру механізмів державного управління щодо гарантованого забезпечення України стійкості в нинішню інформаційно-психологічну епоху.

Під Національною Доктриною стійкості України в XXI столітті розуміється керівна теорія, прийнята на даний час в державі, як система поглядів на сутність, мету, характер міжнародних відносин, нинішньої та майбутньої перманентної гібридної війни, на готовність до неї та поведінку країни в її ході, на способи її ведення. Доктор юридичних наук О. Ющик дає визначення доктрини як системи поглядів, концепцій, положень, керівний теоретичний і політичний принцип [16].

В Національну Стратегію стійкої та активної оборони владується поняття і воєнного мистецтва, теорії та практики підготовки країни до довготривалої гібридної війни з її центральною інформаційно-психологічною складовою. Також це – комплекс поглядів та дій, пов'язаних з політикою держави, необхідністю реалізації вимог Національної Доктрини стійкості України в XXI столітті. Саме Стратегія визначає сутність та характер оперативного мистецтва та тактики, передбачає активну управлінську діяльність. Це означає, що Національна Стратегія стійкої та активної оборони також повинна бути орієнтована всеціло на ефективну асиметрію дій.

У свій час ще К. фон Клаузевіц визначав стратегію як спосіб поєднання наявних цілей і доступних ресурсів для отримання певної вигоди. У визначенні Е. Ожиганова, стратегія – це «проекування політичних дій та оволодіння ключовими чинниками політичної ситуації з метою досягнення панування в якійсь сфері інтересів» [9].

При цьому Національна Стратегія стійкої та активної оборони може мати комплекс набору цілей, як стратегічних, тактичних так і траєкторних, які визначають загальний напрям, у якому має змінюватись об'єкт впливу (чинник або група чинників). Складність вирішення проблеми національної стійкості потребує застосування системного підходу. Саме системний підхід забезпечить розроблення концептуальних і формальних засобів відображення досліджуваних об'єктів як системи [4].

Тактика асиметричних дій трактується як складова частина державного управління та військового мистецтва

цтва, як наука підготовки і ведення бою, як сукупність асиметричних управлінських засобів та прийомів для досягнення мети. Тому в даному випадку тактика набуває стійких асиметричних дій, на які противник не розраховував і до яких виявляється не готовим. В таких умовах противник змушений зайняти підлеглу реагуючу, а не активну наступальну позицію.

Взагалі метод асиметричного реагування на загрози національній безпеці передбачає послідовне виконання вимог щодо аналізу безпекового середовища, моніторингу, оцінювання рівня та характеру загроз, визначення ресурсів, часу, формування сил протидії. Вважається, що асиметричними можуть бути дії спеціальних сил, різні способи інформаційно-психологічного впливу через ЗМІ та Інтернет, способи політичного, економічного та фінансового тиску і впливу, використання недосконалостей проявів національного менталітету, релігійних вірувань, традицій. Сюди ж доречно включити інформаційно-правові та психоісторичні операції.

О. Резнікова підкреслює, що «Для країн, які стоять перед собою завдання щодо розбудови національної стійкості, важливо визначитися з відповідною моделлю і механізмами, що будуть закладені у її основу. Для цього необхідно розуміти принципи й алгоритми дій, які притаманні відповідному процесу. Отже, визначення концептуальних підходів до вибору моделі забезпечення національної стійкості нині є актуальним завданням, особливо для України, яка перебуває у надзвичайно складних безпекових умовах і відчуває на собі всі наслідки гібридної війни...» [12].

Асиметричні заходи мають здійснюватися в короткі терміни з тим, щоб противна сторона не встигла оговтатися та адаптуватися. Тому асиметричні заходи за своєю природою є швидкоплинні.

Слід зазначити що, основні положення Воєнної доктрини є похідними від Стратегії національної безпеки України, розвивають її положення за напрямками забезпечення воєнної безпеки. Воєнна Доктрина України констатує, що формування та розвиток безпекового середовища у світі відбувається під впливом головних тенденцій, серед яких, перенесення ваги у воєнних конфліктах на асиметричне застосування воєнної сили не передбаченими законом збройними формуваннями, зміщення акцентів у веденні воєнних конфліктів на комплексне використання воєнних і невоєнних інструментів (економічних, політичних, інформаційно-психологічних тощо), що принципово змінює характер збройної боротьби. Та на жаль серед основних цілей у сфері воєнної політики України не має цілі досягнення країною, відповідної вимогам часу та викликам і загрозам, воєнної стійкості. Та й сама Воєнна доктрина є тільки похідною від Стратегії національної безпеки України, а не від так необхідної Національної Доктрини стійкості України як більш фундаментального документа [2].

Доктрина інформаційної безпеки України від 25 лютого 2017 року № 47/2017, яка визначає національні інтереси України в інформаційній сфері, загрози їх реалізації, напрями і пріоритети державної політики в інформаційній сфері, також оминає категорії інформаційної стійкості як об'єктивну необхідність інформаційно-психологічної епохи, хоча й ставить завдання досягнення сто відсоткового інформаційного охоплен-

ня всієї території України та впевненого прийому на окремих важкодоступних для інформаційного сигналу територіях [3].

Стара Стратегія національної безпеки України від 26.05.2015 року обійшла увагою проблему інформаційно-психологічної безпеки, не розглядала національну безпеку через призму категорії стійкості. Нова Стратегія національної безпеки «Безпека людини – безпека країни» введена в дію указом Президента України від 14 березня 2020 року 3392/2020 також не приділяє належної уваги питанням інформаційно-психологічної безпеки. Правда, у новій редакції Стратегії національної безпеки однією із засад національної безпеки поряд із стриманням та взаємодією введено накінець-то категорію «стійкості» як здатності суспільства та держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища й підтримувати стає функціонування. Також у новій Стратегії констатується наявність в інструментарії національної сили інформаційно-психологічної складової, а консолідуюча пропаганда реабілітована введеними протилежними поняттями «деструктивна», «підризна». Також передбачено прийняття окремої Стратегії інформаційної безпеки України [15].

Стратегія кібербезпеки України від 15 березня 2016 року №96/2016 метою якої є створення умов для безпечного функціонування кіберпростору, його використання в інтересах особи, суспільства і держави, також обходить стороною категорію стійкості. [14]

Серед українських управлінських стратегій на перше місце просить напрацювання Національної Стратегії стійкості та активної оборони, яка за своїм призначенням повинна більш реально та актуально відповісти на виклики та загрози XXI інформаційно-психологічного століття. Така Стратегія беззаперечно буде ґрунтуватись на відповідній та більш фундаментальній Національній Доктрині стійкості України в XXI столітті.

Для прикладу, стратегічні концепції НАТО еволюціонували у залежності від вимог часу. Так з 1955 по 1967 роки діяла Стратегічна концепція оборони НАТО та Стратегія «Масового контрудару», тобто готовність до війни з використанням ядерної зброї. З 1967 по 1991 роки діяла Стратегія «Гнучкого реагування» як пошук оптимальних шляхів послаблення напруги між Заходом та Сходом. З переходом до політики співробітництва країн Європи, коли безпека підтримувалась за рахунок розширення НАТО (1991–1999 рр.) діяла концепція «Стратегія безпеки». Закріплення лідируючої ролі НАТО у побудові нової архітектури безпеки в євроатлантичному регіоні (1999–2010 рр.) віддзеркалювала Нова стратегічна концепція НАТО. З 2010 року діє Стратегічна концепція «Розумної оборони», щоб бути ефективним у світі, який змінюється.

Щодо національних асиметричних дій тільки Воєнна доктрина опосередковано звертає увагу на те, що серед головних світових тенденцій є перенесення ваги у воєнних конфліктах на асиметричне застосування воєнної сили. Але ж асиметричні дії доречно застосовувати не тільки у воєнній сфері, а й у політичній, економічній, дипломатичній, інформаційній, психологічній тощо. Саме опанувавши науку асиметричних дій, український управлінський клас зможе ефективно протистояти викликам та загрозам сьогодення.

Зрозуміло, що Доктрина Національної стійкості України в XXI столітті, Національна Стратегія стійкої

та активної оборони, разом з Тактикою стійких асиметричних дій об'єктивно будуть спиратись на міцну та потужну національну інформаційну платформу, націлену як на країну, так і на зовні, на національний патріотизм, армію, віру, українську мову та ефективну територіальну оборону країни.

Давно назріло, за прикладом країн НАТО, стан національної безпеки вимірювати такою новою категорією як «національна стійкість». В його основу повинно бути закладене спільне розуміння того, наскільки стійкими у своїх діях активної оборони та асиметричних протидій виступають прийняті заходи національної безпеки.

«Національна стійкість, за визначенням О. Резнікової – це здатність національних систем протистояти загрозам, адаптуватися до дії та швидких змін безпечового середовища у звичайному режимі, безперебійно функціонувати під час криз, а також відновлюватися після руйнівних наслідків явищ/дій будь-якої природи до бажаної рівноваги (на попередньому або на новому рівні) за умови збереження безперервності процесу управління» [11].

Державне управління об'єктивно виступає інструментом формування національної стійкості. Воно здатно посилювати, або послаблювати ефективність інших підсистем у процесах протистояння країни негативним впливам глобальних ризиків. Державне управління призване формувати відповідну модель забезпечення національної стійкості. Зрозуміло, що люба модель забезпечення національної стійкості не може бути статичною, вона повинна мати складний динамічний характер, а сам процес забезпечення національної стійкості також повинен періодично уточнюватися, у той же час і відповідна модель – поповнюватися новими механізмами, для прикладу – інформаційно-психологічними, час яких давно настав. К. Зебровські орієнтує увагу на те, що процес формування національної стійкості розвиває сфери національної безпеки та державного управління, надаючи їм нових якостей [17].

21 червня 2018 р. в Україні був прийнятий Закон «Про національну безпеку України», який створив правову базу для формування нової якості системи забезпечення національної безпеки відповідно до сучасних вимог [5]. Тому чергове оновлення Стратегії національної безпеки України відповідно до нового Закону «Про національну безпеку України» повинно відбутися за принципами «національної стійкості».

На зв'язок системи національної безпеки з системою національної стійкості вказують українські науковці Н. Р. Нижник, Г. П. Ситник, В. Т. Білоус. Вони стверджують, що критичні параметри системи національної безпеки мають охоплювати «стійкість базових характеристик суспільного устрою – захист конституційного ладу, корекція визначених ним процедур упорядкування змін, що відбуваються, забезпечення правонаступності влади, а також соціальної політики в цілому» [10].

Оскільки системи національної стійкості і національної безпеки визнаються досить тісно пов'язаними, то запровадження механізмів стійкості проти загроз і ризиків підвищує ефективність асиметричної протидії їм на всіх етапах. Такими механізмами можуть виступати своєчасне запобігання, мінімізація можливих негативних наслідків, асиметричне реагування, ліквідація наслідків та механізми відновлення стійкості.

В Україні, у ході процесів децентралізації, гостро постає питання формування спроможних територіальних громад. Для цього застосовується механізм проведення оцінки рівня спроможності громад. Рівень спроможності будь-якої соціальної системи, як правило, передбачає й відповідну її стійкість, тому спроможні територіальні громади – це стійкі територіальні громади. Саме на посилення їх спроможності (стійкості) й націлена нова Методика формування спроможних територіальних громад, визначена Постановою Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 року № 34. Оцінка рівня спроможності проводиться на основі критеріїв, що характеризують основні соціально-економічні показники, які впливають на розвиток відповідної спроможності територіальної громади [6].

Для зміцнення національної стійкості держави доречно використовувати тактики і стратегії непрямих, асиметричних дій. Методи непрямих, асиметричних дій визнаються вченими ключовими для практичного вирішення будь-яких проблем, в яких основоположними чинниками є людина, суспільство, держава та суперечність інтересів, що призводить до конфліктів. Вітчизняний дослідник М. Шевченко під поняттям «стратегія непрямих дій» пропонує розуміти систему симетричних та асиметричних підходів і комплекс дій активної сторони (держави, союзу), які призводять у перспективі до умов успішної реалізації її політики відстоювання інтересів через створення ситуації дезорієнтації супротивника в контексті діалектичних змін простору протиборства [7].

Тактики та стратегії непрямих, асиметричних дій, як правило мало затратні, але більш ефективні. Справа тільки в тому, щоб на кожен нову загрозу одразу шукати нестандартні механізми протидії та нейтралізації.

Своє стратегічне місце в системі національної стійкості держави повинна зайняти територіальна оборона, яка вбачається найефективнішим шляхом підтримання стабільності на території України. Національна територіальна оборона України, яка повинна враховувати досвід полкового адміністративного поділу Гетьманської України, також має бути органічно узгодженою з такими новими адміністративними утвореннями як об'єднані територіальні громади. Вона об'єктивно призвана стати активним осередком регіонального воєнно-патріотичного виховання.

Завдання територіальної оборони – у максимально короткі терміни створити надійний поліцейський контррозвідувальний режим на території України, який унеможливить діяльність груп противника і сепаратистських угруповань. «У цьому відношенні, – вважає член правління Українського інституту безпекових досліджень (УІБД), Директор центру досліджень армії, конверсії і роззброєння Валентин Бадрак – територіальна оборона є третім компонентом асиметричних можливостей, які вже напрацьовано, – зі створенням ракетного щита струмування і з Сил спеціальних операцій. Територіальна оборона – це психологічний аспект, це можливість виховання молоді, можливість створення такого резерву, який швидко поповнить українські Збройні Сили в разі масштабної агресії» [1].

Елементи територіальної оборони призвані не тільки захищати територіальну цілісність країни, але й зшивати її регіони міцніше, здійснювати національно-патріотичне виховання, роблячи регіони більш стій-

кими до зовнішніх та внутрішніх загроз. Саме через призму територіальної оборони буде якнайкраще видно, що українська людина не «гвинтик» совкового механізму, з її совковою психологією, а одиниця вільної нації зі стійкою психологією відповідальної, за свою долю та долю народу, людини.

Доречно наголосити, що категорія «стійкості» вже запроваджується в системі державного та публічного управління в Україні. Так, у Національному плані дій з виконання резолюції ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року, затвердженому Розпорядженням Кабінету міністрів України від 28 жовтня 2020 року №1544-р, категорія «стійкості до безпекових викликів» подається як напрям управлінської діяльності, що має свою стратегічну ціль та дві оперативні цілі. Так у Стратегічній цілі 2 «Створення гендерно чутливої системи ідентифікації безпекових викликів, запобігання таким викликам, реагування на них» оперативна ціль 2.1. передбачає «Наявність дієвого механізму взаємодії державних органів, громадських об'єднань, підприємств, установ та організацій з ідентифікації безпекових викликів, запобігання таким викликам, реагування на них (війни, епідемії, техногенні катастрофи тощо) з урахуванням потреб різних груп дівчат і хлопців, жінок і чоловіків» [13].

Отже, вірне і консолідоване розуміння концепту стійкості та особливостей його запровадження у різних сферах національної безпеки має важливе значення для формування як самої моделі національної стійкості, так і Доктрини національної стійкості України у XXI столітті, Національної Стратегії стійкої та активної оборони, та Тактики стійких асиметричних дій, які призвані стати ефективною відповіддю на швидкі зміни навколишнього безпекового середовища. Суверенна, незалежна, демократична, соціальна, правова та унітарна Україна як держава з розвинутим громадянським суспільством, економічно та політично панівним середнім класом, єдиною українською політичною нацією з єдиним громадянством неодмінно зміцниться в інформаційно-психологічну епоху до рівня стабільно стійкої з ефективними механізмами сталого розвитку.

На перший план виходить завдання напрацювання і прийняття відповідних вимогам, викликам та загрозам часу Національної Доктрини стійкості України в XXI столітті, Національної Стратегії стійкої та активної оборони, Тактики стійких асиметричних дій, щоб зберегти Український народ – громадян України усіх національностей та їх Українську Державу і надати їм можливість сталого розвитку. Національна Стратегія стійкості також повинна бути орієнтована всеціло на ефективну асиметрію дій.

Реалізація положень цих національних документів повинна опиратись на потужну національну інформаційну платформу, націлену як на країну, так і на зовні, на національний патріотизм, армію, віру, українську мову та ефективну територіальну оборону країни. Це комплексні довгострокові документи, які описують архітектуру механізмів державного управління щодо гарантованого забезпечення України стійкості в нинішньому інформаційно-психологічному столітті.

Нині спостерігається перенесення ваги у воєнних конфліктах на асиметричне застосування воєнної сили не передбаченими законом збройними формування-

ми, зміщення акцентів у веденні воєнних конфліктів на комплексне використання воєнних і невоєнних інструментів (економічних, політичних, інформаційно-психологічних тощо), що принципово змінює характер збройної боротьби.

Для зміцнення національної стійкості держави доречно використовувати тактики і стратегії непрямих, асиметричних дій. Методи непрямих, асиметричних дій визнаються вченими ключовими для практичного вирішення будь-яких проблем, в якій основоположними чинниками є людина, суспільство, держава та суперечність інтересів, що призводить до конфліктів. Тактики та стратегії непрямих, асиметричних дій, як правило мало затратні, але більш ефективні. Справа тільки в тому, щоб на кожну нову загрозу одразу шукати нестандартні механізми протидії та нейтралізації.

Елементи територіальної оборони призвані не тільки захищати територіальну цілісність країни, але й зшивати її регіони міцніше, здійснювати національно-патріотичне виховання, роблячи регіони більш стійкими до зовнішніх та внутрішніх загроз.

Національні Доктрина стійкості України, Стратегія стійкої та активної оборони, та Тактика стійких асиметричних дій в інформаційно-психологічну епоху – це критично необхідний комплексний механізм успішного державного управління в XXI столітті.

Література:

1. Вітер О. «Територіальна оборона потребує законодавчого врегулювання». *Голос України*. 09.11.2019 р. С. 14.
2. Воєнна Доктрина України. *Урядовий кур'єр* від 26.09.2015. № 178. С. 4–6.
3. Доктрина інформаційної безпеки України. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>
4. Дублян О., Сиротенко А. Богданович В. Виявити. Оцінити. Протистояти. *Центр воєнної політики та політики безпеки «Оборонний вісник»*. №10. 2020. С. 4–8.
5. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2469-viii>.
6. Кабінет Міністрів України Постанова від 24 січня 2020 року «Про внесення змін до Методики формування спроможних територіальних громад». *Урядовий Кур'єр*. 31.01.2020 року. С. 19–22.
7. Лепіхов А., Храпач Г. Стратегія непрямих дій. *Центр воєнної політики безпеки «Оборонний вісник»*. №12. 2019 р. С. 8–13.
8. Литвиненко О. У Росії не розуміють, що український націоналізм переміг. *Український тиждень*. №1-3. 22-28.01.21 р. С. 11.
9. Лук'янова І. О. Концептуальні засади зовнішньополітичної стратегії Королівства Норвегії. Міжнародні та політичні дослідження. 2019. Вип. 32. URL: <http://heraldiss.onu.edu.ua/article/view/173849/193826/>
10. Нижник Н. Р., Ситник Г. П., Білоус В. Т. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку): навч. посіб. Ірпінь: Преса України, 2000. С. 25–26.
11. Резнікова О. Забезпечення національної безпеки і національної стійкості: спільні й відмінні риси. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2018. Вип. 19. С. 172.

12. Резнікова О. Концептуальні підходи до вибору моделей забезпечення національної стійкості. *Стратегічні пріоритети*. № 1 (49). 2019 р. С. 19.

13. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 року №1544-р. «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року». *Урядовий Кур'єр* від 22.12.2020 р. С. 38–39.

14. Стратегія кібербезпеки України від 15 березня 2016 року №96/2016. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/962016-19836>

15. Стратегія національної безпеки «Безпека людини – безпека країни» введена в дію указом Президента України від 14.03.2020 року 3392/2020. *Урядовий Кур'єр*. 16.09.2020 р. С. 14–15.

16. Ющик О. Криза влади чи влада кризи?. *Голос України*. №222(7479). 01.12.2020 р. С. 10.

17. Zebrowski C. The nature of resilience. *Resilience*. 2013. №1:3. P. 159–173.

Natsionalnoho planu dii z vykonannia rezoliutsii rady Bezpeky OON 1325 «Zhinky, myr, bezpeka» na period do 2025 roku». *Uriadovyi Kurier* vid 22.12.2020 r., S. 38–39.

14. Stratehiia kiberbezpeky Ukrainy vid 15 bereznia 2016 roku №96/2016. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/962016-19836>

15. Stratehiia natsionalnoi bezpeky «Bezpeka liudyny – bezpeka krainy» vvedena v diiu ukazom Prezydenta Ukrainy vid 14 bereznia 2020 roku 3392/2020. *Uriadovyi Kurier*. 16.09.2020 r. S. 14–15.

16. Iushchik O. «Kryza vlady chy vlada kryzy?». *Holos Ukrainy*. №222(7479). 01.12.2020 r. S. 10.

17. Zebrowski C. The nature of resilience. *Resilience*. 2013. №1:3. R. 159–173.

References.

1. Viter O. «Terytorialna oborona potrebuie zakonodavchoho vrehuliuvannia». *Holos Ukrainy*. 09.11.2019 r. S. 14.

2. Voienna Doktryna Ukrainy. *Uriadovyi kurier* vid 26.09.2015. № 178. S. 4–6.

3. Doktryna informatsiinoi bezpeky Ukrainy. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>

4. Dublian O., Syrotenko A. Bohdanovych V. «Vyivayty. Otsinyty. Protystoiaty». *Tsentr voiennoi polityky ta polityky bezpeky «Oboronnyi visnyk»*. №10. 2020. S. 4–8.

5. Zakon Ukrainy «Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy» vid 21.06.2018 r. № 2469-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2469-viii>.

6. Kabinet Ministriv Ukrainy Postanova vid 24 sichnia 2020 roku «Pro vnesennia zmin do Metodyky formuvannia spromozhnykh terytorialnykh hromad». *Uriadovyi Kurier*. 31.01.2020 roku. S. 19–22.

7. Lepikhov A., Khrapach H. Stratehiia nepriamykh dii. *Tsentr voiennoi polityky bezpeky «Oboronnyi visnyk»*. №12. 2019 r. S. 8–13.

8. Lytvynenko O. U Rosii ne rozumiiut, shcho ukraïnskyi natsionalizm peremih. *Ukrainskyi tyzhden*. №1-3. 22-28.01.21 r. S. 11.

9. Lukianova I. O. Kontseptualni zasady zovnishnopolitychnoi stratehii Korolivstva Norvehii. *Mizhnarodni ta politychni doslidzhennia*. 2019. Vyp. 32. URL: <http://heraldiss.onu.edu.ua/article/view/173849/193826> – C.2

10. Nyzhnyk N. R., Sytnyk H. P., Bilous V. T. Natsionalna bezpeka Ukrainy (metodolohichni aspekty, stan i tendentsii rozvytku): navch. posib. Irpin: Presa Ukrainy, 2000. S. 25–26.

11. Reznikova O. Zabezpechennia natsionalnoi bezpeky i natsionalnoi stiikosti: spilni y vidminni rysy. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya filos.-politoh. studii*. 2018. Vyp. 19. S. 172.

12. Reznikova O. Kontseptualni pidkhody do vyboru modelei zabezpechennia natsionalnoi stiikosti. *Stratehichni priorytety*. № 1 (49). 2019 r. S. 19.

13. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28 zhovtnia 2020 roku №1544-r. «Pro zatverdzhennia